

Az AVOP LEADER+ intézkedés keretében

A BAKONYALJA Akciócsoport

HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI TERVE

**A KISBÉRI KISTÉRSÉG KOMPLEX FEJLESZTÉSE
A „BAKONYALJAI BARANGOLÓ” ÚTVONALHOZ
KAPCSOLÓDÓAN**

**Ácsteszer,
2005. december**

Tartalomjegyzék

	Oldalszám
I. HELYZETÉRTÉKELÉS	3.
1.1. A Bakonyalja Akciócsoport térségi lehatárolása, a települések közötti kapcsolatok bemutatása	3.
1.2. Természeti adottságok, környezeti állapot, a környezetvédelem helyzete	5.
1.3. Az emberi erőforrások helyzete	6.
1.4. Az épített környezeti tényezők, kulturális örökség bemutatása	7.
1.5. A térségi gazdasági helyzet rövid bemutatása	8.
1.6. A munkaerőpiaci helyzet bemutatása	9.
1.7. Az eddigi terület- és vidékfejlesztési programok, megvalósult fejlesztések, valamint a külső kapcsolatok bemutatása	10.
1.8. A helyi akciócsoport bemutatása	11.
II. HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA	12.
2.1. A helyzetelemzés legfontosabb tanulságai	12.
2.2. Érintettek, érdekeltek és a célcsoport elemzése	12.
2.3. SWOT elemzés, lehetséges fejlesztési irányok meghatározása	14.
2.4. Problémafa és célfa	17.
2.5. A térség jövőképe	19.
2.6. A térség átfogó és specifikus céljai a 2006-2008. közötti időszakra	19.
2.7. A prioritások és intézkedései vázlatos ismertetése	19.
2.8. A stratégia elemeinek összhangja, az intézkedések illeszkedése	20.
2.9. A stratégia illeszkedése a korábban illetve jelenleg zajló, valamint tervezett fejlesztési programokhoz, projektekhez	20.
III. A HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA	21.
3.1. Intézményépítés	21.
3.2. Kommunikációs terv	23.
3.3. Adminisztrációs és ellenőrzési feladatterv	23.
IV. A BAKONYALJA VIDÉK FEJLESZTÉSI TERVÉNEK LEADER-SZERŰSÉGE	25.
V. TAPASZTALATOK, EREDMÉNYEK, HATÁSOK ÉS FENNTARTHATÓSÁG	26.
5.1. A tervező csoport eddigi tapasztalatai	26.
5.2. Szinergiák, katalizátor hatás az intézkedések kapcsán	26.
5.3. Kockázati tényezők	26.
5.4. Várható eredmények és hatások	26.
5.5. A program eredményeinek fenntarthatósága	27.
5.6. Horizontális szempontok érvényesülése	28.

I. HELYZETÉRTÉKELÉS

1.1. A Bakonyalja Akciócsoport térségi lehatárolása, a települések közötti kapcsolatok bemutatása

A) A lehatárolás indoklása

A teljes Kisbéri statisztikai kistérséget lefedő **Bakonyalja Akciócsoport** területének lehatárolását az alábbiakban részletezett tényezők indokolják:

- a gazdaság- és közlekedés-földrajzi közelségből adódó szerves kapcsolódások, egymásrautaltság;
- hasonló adottságú, hátrányos helyzetű, társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott települések összessége, mely tényező eleve generálja a közös gondolkodást és cselekvést;
- hasonló történelmi és kulturális hagyományok;
- a közigazgatási rendszer (a többcélú társulás intézménye);
- a 17 településről csatlakozó önkormányzatok, civilek és gazdasági szereplők mennyisége optimálisan kezelhető, ugyanakkor megfelelő minőségű szervezetet produkál;
- korábbi projektek alkalmával kialakult együttműködések pozitív tapasztalatai;
- meglévő szervezeti struktúrák, melyek alapot adnak a Leader+ program rendszerének kialakításához, és annak menedzselését hatékonyra teszik;
- nem utolsó sorban fontos szempont volt az érintett települések csatlakozási szándéka.

B) A résztvevő települések elhelyezkedése és kapcsolatrendszere

A Bakonyalja Akciócsoport lefedi a *Kisbéri kistérség* teljes területét. A kistérség Komárom-Esztergom megye legnagyobb területét elfoglaló (511 km²), ugyanakkor legkisebb lélekszámú kistérsége (21 399 fő 2003-ban). A térséget 17 település alkotja, közülük egy település rendelkezik városi ranggal: Kisbér, ahol az összlakosság 27%-a él. A várost körbeölelő községek átlagos népessége 972,7 fő. 6 település lakossága 2000 fő alatti, 500 fő alatti lélekszámú község pedig 3 található a kistérségben. A ritka településhálózatban a népsűrűség 42 fő/km², ez alapján alapvetően vidéki jellegű terület. *Kisbér* városi rangja és központi elhelyezkedés miatt jelentős központi funkciót lát el a középszintű ellátások, a közigazgatás, az egészségügy, a szociális- és családgondozás, az oktatás, a közlekedés és a kereskedelem terén.

A Kisbéri kistérség települései már 10 éve felismerték, hogy különbözőségeik ellenére sajátosan egységesek, hogy külső kapcsolataikban a hosszú távú közös fellépés hatásosabb lehet, ezért 1995-ben egyesületi formában létrehozták a *Bakonytárségi Önkormányzatok Szövetségét* (BÖSZ). A 17 település önkormányzatát magába foglaló egyesület célja a komplex vidék- és területfejlesztés: a kistérség gazdasági, turisztikai, informatikai és kulturális fejlesztése.

A *Kisbéri Többcélú Kistérségi Társulás* (KTKT) az 1995-ben alakult *Bakonytárségi Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása* jogutódjaként jött létre 2004 júliusában azzal az alapvető céllal, hogy a résztvevő településeket összehangolja fejlesztéseikben, társadalmi, gazdasági, környezeti céljaik kialakításában, megvalósításában. A KTKT közösen ellátandó feladatai a következők: területfejlesztés, közoktatás és nevelés, egészségügyi ellátás, gyermekvédelem, valamint pénzügyi-gazdasági, belső ellenőrzési feladatok.

Az akciócsoportot alkotó települések, települési szervezetek együttműködésére korábban több program, projekt kapcsán is sor került. A szövetség létrejöttét követően főként terület-, vidékfejlesztési, turisztikai projektek jellemzőek, mint az egyes közös kulturális rendezvények létrehozása és továbbfejlesztése, a térségi lovas-turisztikai potenciál felmérése és tervezése, stb. Az elmúlt öt évben a térségi forrásvonzó képesség növekedése tapasztalható, több nagyobb

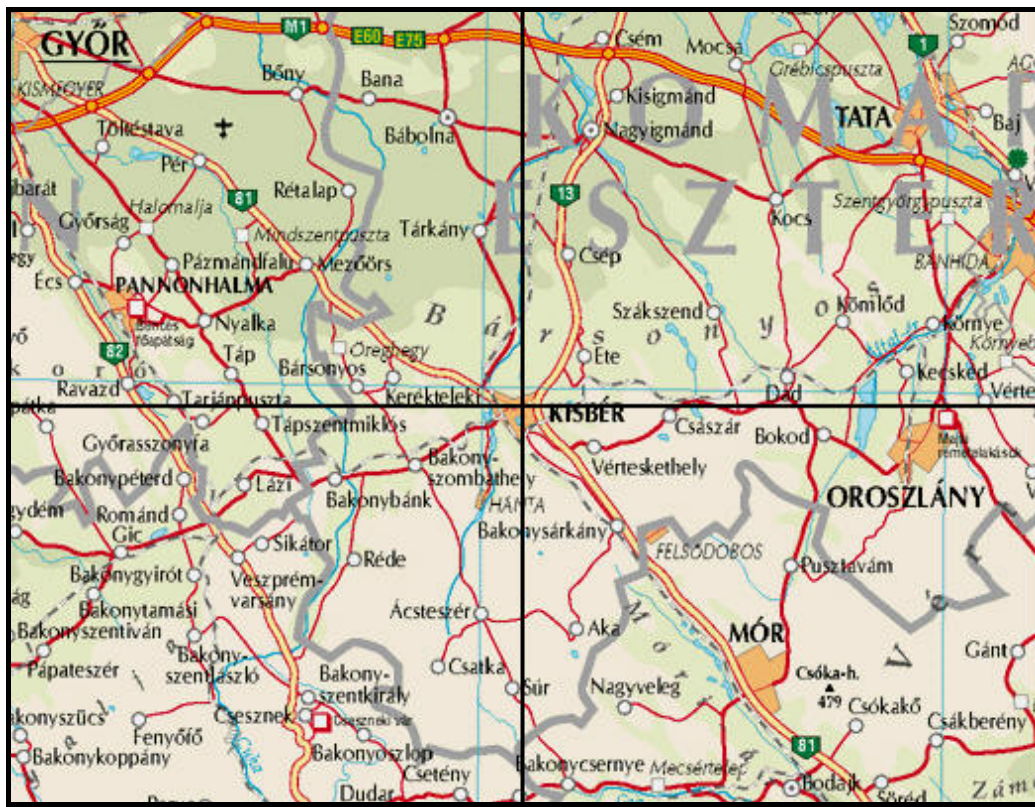
projekt kapcsán is együttműködtek a térségi szereplők, mint például az informatikai és turisztikai táblarendszer kiépítése, a kistérségi közlekedési infrastruktúra fejlesztése, térinformatikai adattár és szolgáltatás kialakítása, önkormányzati informatikai fejlesztések, stb. A közösen kidolgozott és megvalósított projektek kedvező tapasztalattal zárultak. A KTKT feladatkörének bővülésével a közös projektek, fejlesztések mennyiségi, tartalmi bővülése várható.

C) A térség térképi ábrázolása

1. számú térkép: A Kisbéri kistérség helyzete az országon belül, a Közép-Dunántúli régióban

2. számú térkép: A Kisbéri kistérség településeinek közlekedési helyzetképe

3. számú térkép: A Kisbéri kistérség településeinek közigazgatási határai, elhelyezkedésük

1.2. Természeti adottságok, környezeti állapot, a környezetvédelem helyzete

Az akciócsoporthoz tartozó területén két természetföldrajzi középtípus találkozik: a Komárom-Esztergomi síkság és a Bakony-hegyvidék hegylábú térszíne. E természetföldrajzi, domborzati kettősség a kistérség számos egyéb tulajdonságát is meghatározza (településszerkezet, mezőgazdasági művelési mód, gazdasági ágak, közlekedéscsoport, külső kapcsolatok). A mezőgazdasági művelés következtében a természetes növénytakaró kiterjedése visszahúzódott, azonban a táj megőrzése

jellegzetes arculatát, mozaikosságát. A kistérség ma is régiós szinten a legmagasabb erdőszültségi mutatóval rendelkezik, mértéke 26,4%, az erdőterületek kiterjedése 13 492 ha.

Fokozottan védett madárfajok fészkelőhelyei és számos természeti érték található a kistérségben, valamint jelentős a helyi védettségű természetvédelmi területek, a természetközeli élőhelyek kiterjedése. A NATURA 2000 hálózat kiemelt jelentőségű különleges természet-megőrzési területnek jelölt területei közé tartoznak a kistérség észak-keleti településeinek gyepterületei (Csépi gyeppek, Bársonyos). A természeti tájak összkiterjedése a kistérség területének 15%-át jelentik.

A térség adottságai kiválóan alkalmassá teszik natúrpark kialakítására. A megvalósítást tárgyaló tanulmányterv 2003-ban készült el, azonban a térség forráshiányos állapota késlelteti a megvalósítást.

A ritka településhálózat, a környezetszennyező ipari tevékenységek hiánya következtében a környezet általános állapota jónak mondható. Veszélyeztető tényezők: a vízvédelem szempontjából a közműellátás nyitottsága (a közüzemi csatornahálózatba bekapcsolt lakások aránya 31,7% 2003-ban), a levegő-, zaj- és rezgésvédelem szempontjából a 81-es sz. főútvonal átmenő forgalmának közlekedési eredetű pontszerű terhelése.

A környezet- és a természet védelmével – a hivatalos szervek mellett – több kistérségi szintű civil szervezet is foglalkozik, valamint az önkormányzatok is érzik e tevékenységek fontosságát a terület jellegzetességének, élhetőségnek megőrzése, és a vázolt fejlesztési elképzelések háttérének biztosítása miatt.

1.3. Az emberi erőforrások helyzete

A) Demográfiai helyzet és népesedési folyamatok

A kistérség 17 településén a 2003. évi KSH adatok szerint 21 399 fő élt, ami közel 7%-os csökkenést jelent az 1980-ban itt élő népességhez képest. Kisbér várost és egyetlen települést leszámítva (Ászár) mindenütt csökkenő tendencia tapasztalható.

A demográfiai folyamatokat tekintve a megye legelmaradottabb települései találhatók a kistérségben. Az élveszületések száma 189 fő, ezer lakosra vetítve 8,8 fő (országos átlag 9,3 fő), ami az 1980. évinek csupán 67,5%-a. A halálozások száma 320 fő, ezer lakosra vetítve 14,9 fő (országos átlag 13,4 fő). A 60 éves és idősebb korosztály aránya kistérségi átlagban 20%, ez azonban településenként szélsőséges értéket is mutathat (például egyes településeken 30%, a kedvezőbb helyzetben lévőkénél 15%). A 18 év alattiak aránya 20,5%. Az itt élők korösszetételében 1980 óta bekövetkezett változásokat vizsgálva megállapítható, hogy a legsúlyosabb csökkenés a 0-3, 4-6 és 7-10 éves korcsoportok létszáma esetében van. A 0-6 éves korú gyermekek számát nézve a 2000. évi csupán 56,7%-a az 1980. évinek. A 7-17 éves korosztály esetében ez 81%. A másik figyelemre méltó változás az idősebb korosztály esetében tapasztalható, ahol a számok egyértelműen, azonban nem ilyen nagy mértékben az idősek számának növekedését mutatják.

A belföldi vándorlási különbözet 2,7 ezer lakosra vetítve. Jelentős bevándorlással mindössze két település büszkélkedhet, 10 településen az érték negatív, illetve zéró, ami tehát nem képes ellensúlyozni a természetes szaporulat erősen negatív jellegét. A térségbe vándorlók nagy része a környező nagyvárosokból érkezik, egyrészt az elszegényedett rétegekből, másrészt az idős korú, inaktív lakosság köréből. Kis része pihenési, szabadidő eltöltési szándékkal vásárol ingatlant.

A kistérség lakosságának becslések szerint 6,5%-át alkotja cigány kisebbség. Nagyobb arányban 4-5 településen élnek, megélhetésük rendkívül megnehezedett és szinte lehetetlenné vált a 90-es évek nehézipari és mezőgazdasági válsága óta. Nagyrészt alacsony iskolai végzettségűek, hivatalosan tartós munkanélküliek, amely nem ritkán az egész családot érinti.

A cigányságon kívül a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok körét bővítik a térségben élő fiatalok és nők. A fiatalok helyzetét általánosságban nehezíti, hogy egyetlen közép fokú oktatási intézmény működik a térségben, a magasabb színvonalú intézmények csak ingázással, bentlakással érhetőek el. Ugyanígy a munkahelyek esetében is, a munkavállaló korú népesség közel egyharmada ingázik a kistérségen belül, másik egyharmada a kistérségen kívüli ipari városokban (Mór, Székesfehérvár, Komárom, Győr) talál csak munkahelyet. A nők helyzetét a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzeten kívül (kevés munkahely, a meglévő ingázással, 3 műszakos munkarendben teljesíthető) tovább nehezíti, hogy bölcsőde egyetlen sincs a kistérségben.

B) Képzettségi, jövedelmi viszonyok

A térség aktív korú lakosságának közel 40%-a segéd-, betanított munkás, 33%-a szakmunkás végzettséggel rendelkezik, és 15% körüli az értelmiség aránya. Az elmúlt évek tendenciája, hogy a felsőfokú végzettségűek, értelmiségiek elvándorolnak a térségből, amit elsősorban a megfelelő munkalehetőségek hiánya okoz.

2003-ban 458 fő volt a személyi jövedelemadó fizetők száma 1000 lakosra vetítve, az SZJA alapot képező jövedelem egy lakosra vetített értéke 494 730 forint, az SZJA értéke egy lakosra vetítve 80 266 forint, mindkét érték jelentősen a megyei átlag alatt van.

C) A térségi civil szerveződések száma, jellege

A térségben bejegyzett civil szervezetek száma több mint 50. Ezen szervezetek kb. 80%-a valamely helyi település, iskola, óvoda fejlődése érdekében létrehozott alapítvány, további 15%-a sportegyesület, nyugdíjasklub, természetvédelmi egyesület, kb. 5%-a helyi népdalkör, táncegyesület, melyek fő célja a hagyományápolás.

Jelentős erőt képvisel a már említett önkormányzati szövetség (BÖSZ), a Bakonyalja Környezetvédelmi és Turisztikai Egyesület, a Bakonyvárkert Alapítvány, a Kisbéri Önkéntes Mentőegyesület, valamint az Agóra Alapítvány. Tevékenységük középpontjában a kistérségi terület- és vidékfejlesztés, gazdasági, turisztikai, informatikai és kulturális fejlesztés áll.

1.4. Az épített környezeti tényezők, kulturális örökség bemutatása

A kistérségben minden település rendelkezik értékes épületekkel, építészeti értékekkel. Elsősorban a templomok jelentősek, emellett a mezőgazdasági arculatot megőrző gazdasági épületek, nemesi kastélyok, kúriák, emlékházak képviselnek nagy értéket. Összességében a kistérség műemlékeinek, műemlék jellegű és városképi jelentőségű építményeinek száma 31 db.

Több településen működik múzeum, emlékház. A hagyományos paraszti életformát az ászári és a csépi tájház mutatja be.

A népi kultúra hagyományait számos települési hagyományőrző egyesület, néptánc- és népdal csoport tartja fenn (több köztük országos hírű: Bakony Néptáncsoport, Bástya Citerazenekar, Flamingó Táncgyűttes). A hagyományos népi mesterségek közül elsősorban a kosárfonás, seprűkészítés, fafaragás jellemző. A mezőgazdaság ágai közül a lótenyésztés és a szőlészet-borászat rendelkezik jelentős történelmi hagyományokkal.

A kistérség legjelentősebb, hagyományos, a települések által közösen rendezett kulturális eseményei: a Bakonyi Amatőr Népművészeti Fesztivál és a Bakonytársági Napok.

1.5. A térségi gazdasági helyzet rövid bemutatása

A) Gazdasági térszerkezet, külső és belső kapcsolatok

Az akciócsoport területét körülvevő régió Magyarország egyik legdinamikusabban fejlődő térsége, ezen belül a kistérséget gazdasági és társadalmi térszerkezeti sajátosságok tekintetében közepes, ill. közepesnél gyengébb helyzet jellemzi. A gazdasági térszerkezetben a kistérség egy nagyobb belső periféria része felzárkózó minősítéssel, melyet gazdaságilag dinamikusan fejlődő térségek vesznek körül. A külső kapcsolatok, a közlekedési helyzetkép szempontjából a terület adottságai jók, azonban ez egyelőre a kifelé irányuló mozgást erősíti, főként a munkaerő szempontjából.

A Győr-Mór-Székesfehérvár ipari tengely mentén, jelentős fejlesztési csomópontok közelében fekszik, azonban egyikhez sem csatlakozik szervesen, a centrumok mindegyike negatív, szívó hatást gyakorol rá.

A kistérség gazdaságföldrajzi szempontból egy fő foglalkoztatási központtal (Kisbér) rendelkezik – ahova a nagyobb foglalkoztatók csoportosulnak –, melyet nagyjából azonos fejlettségi szintű települések vesznek körül. A térségben Kisbéren található ipari park, két, autóiipari beszállítói tevékenységet végző vállalkozással, valamint Bakonybánk község határában található egy ipari terület, ahol három vállalkozás tevékenykedik.

B) A gazdaság fő ágazatainak helyzete

A kistérség adottságai, hagyományai alapján elsősorban a **mezőgazdaság** (a termőterületek 88%-a szántóként hasznosul) és az **erdőgazdálkodás** jelentik a meghatározó ágazatokat, ezt egészíti ki a könnyűipar és a turizmus.

A terület 17 településén 4 268 agrárgazdálkodó – 4 232 db egyéni gazdaság és 36 db gazdálkodó szervezet – működik, 98%-ban kis- és közepes vállalkozásként. Az egyéni gazdaságok átlagosan 2,32 ha alatti termőterületen gazdálkodnak, a gazdasági szervezetek átlagos termőterülete 245 ha. A vetésszerkezetben a kalászosok és a kukorica termesztése uralkodó.

A mezőgazdasági tevékenységre alapozottan jelentős élelmiszeripar nem alakult ki a térségben, ez alól csak a szőlészetre alapuló borászat (az Ászár-Neszmélyi borvidék Bársonyos-Császári körzete), és néhány kisméretű helyi termék feldolgozásával foglalkozó vállalkozás kivétel.

A jelentős kiterjedésű erdőterületek – az erdőgazdálkodás mellett – kiválóan alkalmasak a zöldturizmus különféle ágai számára, valamint oktatási, ismeretterjesztési célokra.

A jelentősebb **ipari** vállalkozások járművillamossági, alkatrészgyártási, építőipari, fémszerkezetgyártási és kereskedelmi tevékenységgel foglalkoznak. A térség ipara összességében fejletlen.

A **kereskedelmi** és egyéb szolgáltatások központja Kisbér. Minden településen található kiskereskedelmi és vendéglátóipari egység, ezek színvonala közepes.

A kistérség idegenforgalmi szempontból főként az aktív **turizmus** speciális igényeinek kielégítésére alkalmas. Kedvelt üdülő- és kirándulóhely, elsősorban a nagyvárosokban élők és az alacsony jövedelemmel rendelkezők körében. A tájegységre jellemzőnek tartott, fémjelző termékek: a ló, a bor, egyes műemlékek, műemlék-jellegű építmények, táji jellegzetességek és a vadon élő állatok. A jelzett turistautak hossza azonban nagyon kevés a térségben, s hiányoznak az erdei pihenőhelyek, tanösvények is. A terület szállásférőhelyeinek száma 246, amely mindössze hat településen oszlik meg. A falusi turizmus szállásférőhelyei 22 fő elszállásolását teszik lehetővé 4 településen. A színvonalas szállás- és vendéglátóhelyek száma alacsony, s a meglévők többsége sem tud tartalmas kiegészítő szolgáltatásokat, komplex programcsomagokat nyújtani.

C) A gazdaság szerkezete

A működő vállalkozások 27%-a társas (309 db), 73%-a egyéni vállalkozás (837 db). Ezeknek kb. 20%-a a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat területén, 23%-a az iparban, építőiparban,

22%-a a kereskedelem területén dolgozik. A vállalkozások jelentős arányban Kisbéren (44%), és 4 nagyobb településen (összesen 32%) jellemzőek.

A kistérségi társas vállalkozások 30%-nak nincsen alkalmazottja, több mint fele 1-9 fő közt foglalkoztat. A 10-50 fő között foglalkoztatók száma 35, 100-300 főt foglalkoztató cég mindössze 4 van a kistérségben.

Az egyéni vállalkozások közel 85%-nak nincs bejelentett alkalmazottja, 15%-uk foglalkoztat csupán 1-9 főt.

D) A jelentősebb térségi foglalkoztatókról

A térségi foglalkoztatók 46%-a feldolgozóipari, 18%-a kereskedelmi, szintén 18% a szociális ellátás területén érdekelt, 9% mezőgazdasági és szintén 9% építőipari érdekeltégű. A térségi munkáltatók foglalkoztatotti létszámát tekintve a következők jellemzőek: a bejegyzett szervezetek közül 341 db (!) 10 fő alatt, 23 db 10-19 fő között, 29 szervezet 20-49 fő között, 9 cég 50-99 fő között, 11 db 100-299 fő között foglalkoztat, és csupán egyetlen vállalkozás foglalkoztat 300 fő feletti munkavállalót.

E) Az infrastrukturális ellátási helyzet

A termelési infrastruktúrák állapotát vizsgálva a mezőgazdaság esetében a kevés számú nagygazdaság rendelkezik csupán megfelelő alpinfrastruktúrával, technológiával, piaccal, a közepes gazdaságok már nem tudják biztosítani a fenti feltételek összhangját, kevésbé versenyképesek. A sok kisgazdaság főként önellátásra termel, béműveltet a közepes- és nagy gazdaságokkal. Az ipari beruházások befogadásához az elengedhetetlenül szükséges infrastrukturális alapfeltételek rendelkezésre állnak.

Az alap- és szuprastruktúrák kiépítettsége közepesen megfelelő, minden település ellátott – eltérő mértékben – az összes szolgáltatással (a kommunális szennyvíz- és a szilárd hulladékkezelés problémás egyes településeken). A közúti tömegközlekedés Kisbér központú és alacsony járatszámú.

1.6. A munkaerőpiaci helyzet bemutatása

Az elmúlt években a kistérség relatív munkaerőpiaci helyzete a megyén és régió belül egyedülálló mértékben romlott. Míg a megyében összességében 5,2%-al csökkent a regisztrált munkanélküliek aránya az elmúlt 5 évet vizsgálva, addig a kistérségben 17%-al nőtt.

A regisztrált munkanélküliek aránya 7-10% (munkavállalási korú népesség 12 581 fő, ebből regisztrált munkanélküli 800-900 fő) között jellemző, állományi összetétele hosszú ideje nagyjából változatlan: 85-88%-a fizikai, 12-15%-a szellemi munkás, 41%-a legfeljebb 8 általános iskolai végzettségű, 38%-a szakmunkás, 10% szakközépiskolai és technikus, 7% gimnáziumi és 2% felsőfokú végzettségű. Közel 60%-uk férfi, a pályakezdők aránya 8-10%. A 180 napon túli munkanélküliek aránya közel 40%.

A kedvezőtlen folyamatok a 90-es évek végére tetőztek, akkor azonban néhány jelentősebb ipari üzem betelepülésével időlegesen javult a helyzet (Kisbéren ipari park létesült). A kis- és középvállalkozások által foglalkoztatott létszám csökkenő (egyes cégek időközben megszűntek), illetve stagnáló tendenciát mutat.

A kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzetet érzékenyen érintik az ingázó övezetbe tartozó városok egyes üzeméinél bekövetkező létszámleépítések is (ezek főként ipari beszállító üzemek, melyek betanított, szakmunkásokat szívnak el a térségből). Mint írtuk, a munkavállalók kb. egyharmada a

kistérségben, egyharmada a kistérségen kívül ingázik, csupán további egyharmaduk tud lakóhelyén dolgozni.

1.7. Az eddigi terület- és vidékfejlesztési programok, megvalósult fejlesztések, valamint a külső kapcsolatok bemutatása

A kistérség vonatkozásában számos terület-és vidékfejlesztési program készült az elmúlt 5 évben: Kisbér és térsége fejlesztési koncepció; Agrárstruktúra átalakítási- és vidékfejlesztési stratégiai program; Natúrpark megvalósíthatósági lehetősége a Bakonyalja kistérségben; Kisbéri kistérségi területfejlesztési koncepció és program. A szakértői anyagok a komplex vidékfejlesztést jelölik meg feladatul a kistérség hátrányos helyzetének mérséklése céljából, azonban a térségi forráshiány csak bizonyos rész/alcéllok megvalósítását tette eddig lehetővé.

A kistérség fenti céljai megvalósítása érdekében a fejlesztési koncepciókban megfogalmazott célkitűzéseknek megfelelően pályázik a megyei, regionális, központi és uniós források térségbe vonzása érdekében. Az elmúlt 5 év során elnyert fontosabb pályázati pénzeszközök:

A projekt címe	Bekerülési költség (e Ft)	Támogatás összeg (eFt)	A projekt eredménye
Kijelölt pályás lovas-túra útvonal fejlesztési koncepció elkészítése	8000	6000	A Kisbér-Mór-Zirc kistérségek turizmusban érdekelt vállalkozásainak részvételével elkészült tanulmány hosszú távra kijelöli a turizmus ezen ágazatának feladatait, 850 km lovastúra útvonal feltérképezése megtörtént
Vállalkozói és közösségi idegenforgalom fejlesztési kezdeményezések tervezése és megvalósítása	9000	8000	A kisbéri valamint a móri munkaügyi központok közreműködésével megvalósult képzés keretében az önfoglalkoztatóvá válás segítése
A Bakonytárségi Önkormányzatok Szövetségének reintegrációs foglalkoztatási programja	75000	67000	57 fő halmozottan hátrányos helyzetű, tartósan munkanélküliek reintegrálása az elsődleges munkaerőpiacra
Térinformatikai alapú digitális adattár és szolgáltatás	25000	22500	Elkészült a kistérség vállalkozásainak, turisztikai- és helyi értékeinek digitális katasztere, amely interneten keresztül térinformatikai vetületben publikálásra került
Elektronikus közigazgatás megvalósítása a kisbéri kistérségben	360000	330000	A projekt keretében megvalósul az elektronikus közigazgatás háttér-infrastruktúrájának kiépítése
Kisbéri kistérségi információs táblarendszer kiépítése	20000	2000	A kistérség 17 településén egységes turisztikai és információs táblarendszer kiépítése megvalósult
Kistérség idegenforgalmi tájékoztató kiadványainak elkészítése	9600	8600	A kistérséget bemutató turisztikai kiadványok elkészítése magyar-angol-német nyelven (videofilm, multimédia CD-ROM, prospektusok)
Kistérségi környezetvédelmi program elkészítése	3940	3000	A projekt keretében elkészültek a kistérség településeinek környezetvédelmi programjai
Hulladéklerakók környezetvédelmi felülvizsgálata	9500	8300	Kistérségi hulladéklerakók környezetvédelmi felülvizsgálata és kistérségi hulladékgazdálkodási terv kidolgozása

A Bakonyalja térség hagyományosan jó kapcsolatokat ápol a megyei, régiós, országos fejlesztő szervezetekkel, továbbá a szlovákiai Alsó-Csallóközi kistérséggel, az erdélyi székelyudvarhelyi kistérségi tanáccsal, az ausztriai Niederösterreich tartomány Eco-Plusz Entwicklung-Agentur ügynökségével.

1.8. A helyi akciócsoporth bemutatása

A) Az akciócsoporth összetétele

Az akciócsoporth felépítésénél alapvető célkitűzésünk volt, hogy annak összetétele megfelelően reprezentálja a kistérség társadalmi, gazdasági alapsokaságát.

A jelenleg 35 tagú Bakonyalja Akciócsoporthot 19 önkormányzati, 12 gazdasági és 4 civil szervezet alkotja. Az összetétel gyakorlatilag jól jellemzi az egyes szférák kistérségi jelenlétének súlyát, mértékét, aktivitásának fokát.

Az önkormányzati szféra több mint 50%-os jelenlétét az önkormányzatok jelentős térségi szerepe indokolja a terület- és vidékfejlesztés területén. A térségben élő roma népességet a cigány kisebbségi önkormányzat képviseli.

A gazdasági, munkaerőpiaci helyzet bemutatásánál már jeleztük, hogy a térségi kis- és középvállalkozások szerepe, ereje gyenge illetve közepes. Az akciócsoporthbeli 34%-os arányuk jól jellemzi ezt. Tevékenységük szerint is megfelelő arányban képviselik a térségben jellemzőket: így ipari, idegenforgalmi, mezőgazdasági és kereskedelmi-szolgáltató profilú szervezetek csatlakoztak. A civil szervezetek bemutatásakor szintén szóltunk arról, hogy relatív magas számuk ellenére aktivitásuk, erejük még gyenge. 12%-os arányuk azonban tevékenységi kör szempontjából megfelelő (környezetvédelmi, szociális, vidékfejlesztési profil).

Az összeállításnál fontos szempont volt továbbá, hogy a csatlakozó 17 település legalább egy szervezettel képviselt legyen (az önkormányzaton felül). Szándékunk egyenlőre településcsoportonként valósult meg, mivel 5 település nem delegált szervezetet.

További szempont volt, hogy egymással együttműködni tudó, valamint terület- és vidékfejlesztési tapasztalatokkal rendelkező szervezetek, személyek alkossák a csoportot.

B) Az akciócsoporth tagok közötti együttműködés jellege és gyakorisága

A tagok közötti együttműködés formális vagy informális, rendszeres vagy esetenkénti, valamint nagy múltra visszatekintő, illetve az akciócsoporth megalakulására visszavezethető, attól függően mely tagok közötti viszonyt vizsgáljuk. A tagok nagyrészt régről ismerik egymást, gyakran több projektben együttműködtek (például az önkormányzatokat tömörítő társulás, vagy a civil szervezetek egymással) korábban. Ami összességében innovatív, az a három különböző szféra kollektív jelenléte, együttműködése, amelyre így ebben a formában a kistérségben még nem volt példa.

C) Partnerség bemutatása a tervezési munka során

A tervezési munka első fázisában a tavasszal bonyolított települési fórumok anyagából indultunk ki. Mivel ezek a nyilvánosság teljes bevonásával zajlottak, az ott megjelentek megfelelően reprezentálták a térségi lakosságot. Ezt követően felmértük a települési első emberek véleményét, majd az akciócsoporth megalakulását követően közös gondolkodás indult a fő célkitűzések, prioritások, stratégia, intézkedések meghatározása céljából. A terv konkrét kidolgozásáért és formába öntéséért az akciócsoporth tagok által elfogadott tervező csapat volt felelős.

A tervező csoport összetétele jól mutatja a három szféra jelenlétét: köz-, gazdasági, civil szervezetek képviselői alkotják és vidékfejlesztési szakértő egészíti ki.

II. HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

2.1. A helyzetelemzés legfontosabb tanulságai

A térség belső erőforrásait vizsgálva:

Humán erőforrások: a képzett munkaerő elvándorlása, az alacsony képzettségűek helyben maradása, valamint a térségi foglalkoztatók számára nem megfelelő munkaerő kínálat jellemzi.

Természeti, környezeti erőforrások: alapvetően megfelelők, azonban egyelőre kiaknázatlanok.

A térségben jelenlévő gazdasági ágazatokat vizsgálva:

A kistérség északi területei jó adottságúak, mezőgazdasági művelésre kiválóan alkalmasak, ezzel szemben a déli területekre alacsony AK érték, magas erdőszűltség jellemző, mely a hagyományos művelésnek nem kedvez (kevésbé is jellemző), viszont az alternatív művelési módok megoldást jelenthetnek.

Ipari szempontból a térség egyelőre nem rendelkezik versenyképes adottságokkal az egyre kisebb számban betelepülő külföldi vállalkozások számára

Az idegenforgalmi infra- és szuprastruktúra – bár az ágazat évtizedek óta a térség fő fejlesztési irányai közt szerepel – alacsony/közepes színvonalú, a programkínálat szétszórt, nem felépített. Minőségi fejlesztés nélkül nem versenyképes!

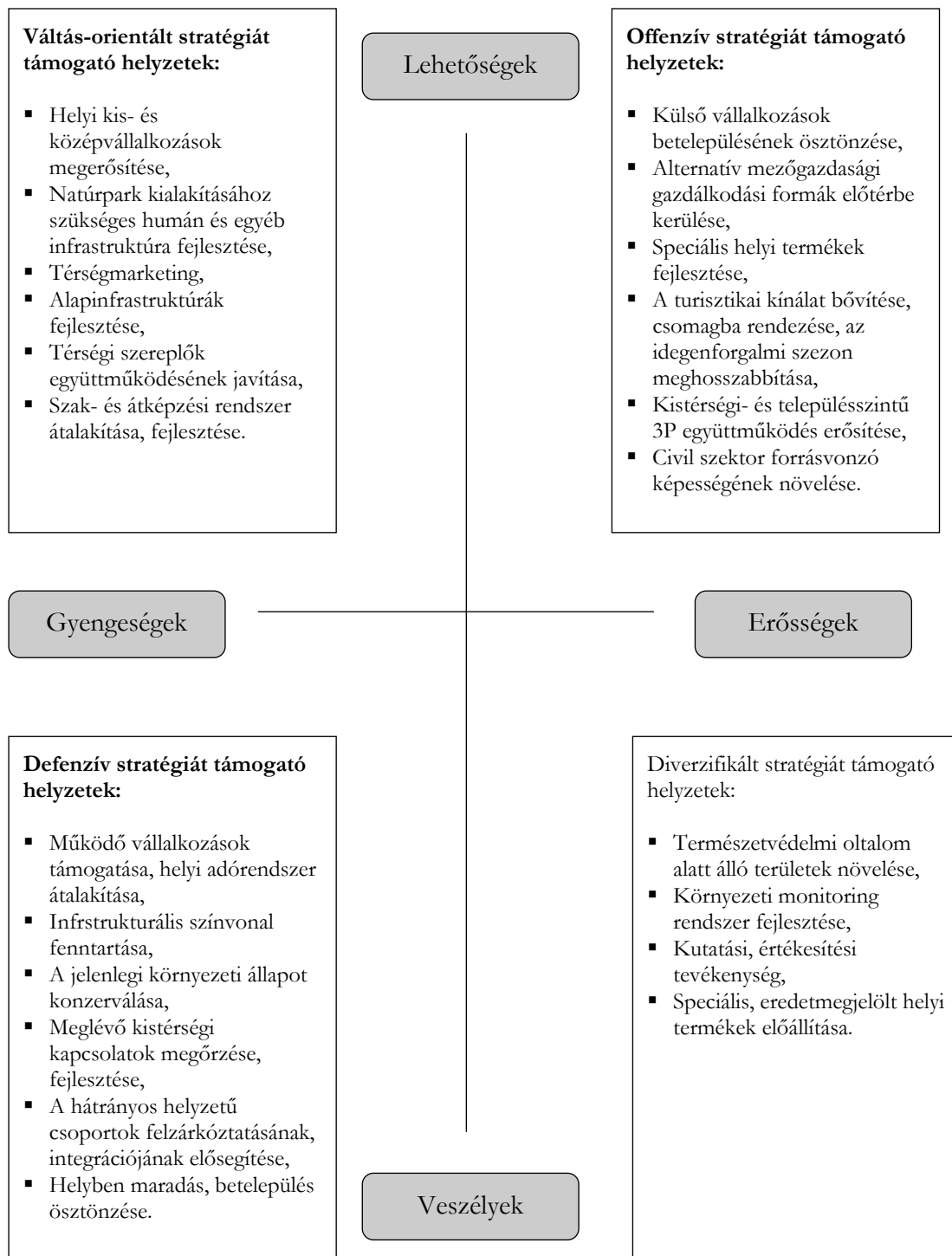
A kis- és középvállalkozások szerepe gyenge, illetve közepes, azonban nagy foglalkoztatók híján munkahelyteremtő és jövedelemtermelő szerepük fokozása, támogatása elengedhetetlen.

2.2. Érintettek, érdekeltek és a célcsoport elemzése

Érintett csoport	Milyen módon érintett a problémák által?	Milyen a kézsége a problémákkal való foglalkozásra?	Milyen a viszonya más érintettekhez?	Melyek a fő célkitűzései?	Melyek a program pozitív hatásai a csoportra?	Melyek a program negatív hatásai a csoportra?	Melyek a konfliktuskezelés, motiválás eszközei?
Helyi önkormányzatok	Munkahelyek hiánya (szociális problémák), Forráshiány, bevételek	Aktív	Együttműködő	Terület-, vidékfejlesztés, a szociális feszültségek csökkentése	Növekvő bevételek, társadalmi-gazdasági problémák csökkenése	nincs	Érdekegyeztetés
Kisbéri Többcélú Kistérségi Társulás	Alap- és szuprastrukturák hiánya, színvonalbeli hiányosságok	Aktív, részben feladatköréből adódó kényszerűség	Együttműködő, partneri	A kötelező feladatkörébe sorolt ellátások megfelelő színvonalú biztosítása	Optimálisabb munkavégzés	nincs	Érdekegyeztetés
Mezőgazdasági vállalkozások	Versenyképtelenség, alacsony jövedelmezőségi viszonyok, Fejlesztési források hiánya	Fenntartással, bizonyos előítéletekkel kezeli a probléma megoldást	Önkormányzattal szemben elvárás, kevés számú más vállalkozással informatív kapcsolat, civileket nem ismeri.	Biztonságos jövedelemtermelő képesség megteremtése	Alkalmazkodás, végrehajtott fejlesztésektől várható jövedelemszint növekedés	Fáradozás, járulékos költségek	Teljes tájékoztatás, meggyőzés
Kereskedelem, szolgáltatási szektorban érdekelt vállalkozások	Megfelelő mennyiségű és minőségű kereslet	Közepes	Más vállalkozásokkal rendszeres a kapcsolata	Stabil fizetőképes kereslet	Alkalmazkodás, végrehajtott fejlesztésektől várható jövedelemszint növekedés	Fáradozás, járulékos költségek	Meggyőzés, pályázati tanácsadás
Idegenforgalmi, turisztikai vállalkozások	Infrastrukturális hiányosságok, megfelelő minőségű szolgáltatások hiánya, közös fellépés hiánya	Magas, érzékenyek	Együttműködő	Turisztikai fejlesztések megvalósulása a térségben	Alkalmazkodás, végrehajtott fejlesztésektől várható jövedelemszint növekedés	Fáradozás, járulékos költségek	Meggyőzés, pályázati tanácsadás
Civil szervezetek	Tevékenységi területeik kapcsán érintett	Magas	Együttműködő	Terület-, vidékfejlesztés, környezetvédelem	Szakmai elismertség, bizonyos célok megvalósítása	nincs	Érdekegyeztetés
Lakosság	Munkalehetőségek hiánya, ingázás, alacsony jövedelem	Közepes/magas, mindenképpen motiválható	Alacsony együttműködési hajlam, főként önkormányzatokkal	Stabil munkahelyek és jövedelem, megfelelő helyi infrastruktúra megléte	Munkahelyteremtés, jövedelem kiegészítő tevékenységek	nincs	Korrekt tájékoztatás, meggyőzés, képzés és szaktanácsadás
Hátrányos helyzetű csoportok (nők, fiatalok, cigányság)	Alap-, középfokú oktatás színvonala, térségi munkahelyek hiánya, magasabb iskola végzettséggel szinte lehetetlen jól fizető munkát találni, megkülönböztetés	Közepes	Alacsony együttműködési hajlam, főként önkormányzatokkal	Stabil munkahelyek és jövedelem	Munkahelyteremtés, jövedelem kiegészítő tevékenységek	nincs	Korrekt tájékoztatás, meggyőzés, képzés és szaktanácsadás

2.3. SWOT elemzés, lehetséges fejlesztési irányok meghatározása

<p>ERŐSSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Természeti környezet viszonylag érintetlen, jó környezeti állapot, számos helyi védettségű terület; ▪ Az erdőszültség aránya magas, az erdő rekreációs hasznosításának vannak már jelei; ▪ A térségben natúrpark kialakítására alkalmas feltételek megléte; ▪ A szabad munkaerő aránya magas; ▪ A térség műemlék épületekben gazdag; ▪ A térség középpontjában középfokú oktatás zajlik; ▪ Az egyes agrárágazok hagyományos jelenléte (szőlő- és borkultúra, lótenyésztés-, tartás); ▪ Mezőgazdasági szaktudás és termelés kultúra megfelelő, ▪ Megfelelő minőségű mezőgazdasági alapanyag termelés; ▪ Az alternatív gazdálkodási formákhoz szükséges adottságok megléte. 	<p>GYENGESÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Belső perifériás térség; ▪ Nagy területen ritka településhálózat; ▪ Országos védettségű terület hiánya; ▪ A helyi védettség alatt álló területek nem megfelelő kezelése, kihasználatlansága; ▪ Nyitott közműhálózat; ▪ Felnőttképzés, továbbképzés, nyelvi képzés megoldatlansága; ▪ Kereskedelmi, idegenforgalmi, egyéb szolgáltatások nem kiemelkedő színvonala; ▪ A térségi turisztikai kínálat esetleges, szervezetlen, nincs komplex csomag; ▪ A térség gazdasága tőkehiányos, jövedelemtermelő képessége alacsony; ▪ Kedvezőtlen demográfiai folyamatok; ▪ Magas munkanélküliség; ▪ Nagy mennyiségű, nehezen eladható, versenyképtelen mezőgazdasági termék (alapanyag); ▪ Feldolgozó-, tároló kapacitás, eredet-megjelölés hiánya.
<p>LEHETŐSÉGEK</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Speciális, tájjellegű mezőgazdasági termékek iránti kereslet növekedése; ▪ A natúrpark szolgáltatásai, az ökoturizmus iránti igény növekedése; ▪ Az alternatív mezőgazdasági termelés-, a termékek feldolgozása és piacra juttatása támogatásának erősödése; ▪ A munkaerőpiaci keresletnek megfelelő képzési rendszerek kialakítása; ▪ A környező kistérségek, az ingázó övezetbe tartozó városok fejlődése; ▪ Kistérségi szintű együttműködések kibővülése, fejlődése; ▪ A hátrányos helyzetű népesség megélhetését, életfeltételeinek javulását elősegítő programok bővülése. 	<p>VESZÉLYEK</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Gazdasági-jogi helyzet kapcsán bekövetkező negatív változások; ▪ Kedvezőtlen demográfiai folyamatok folytatódhatnak; ▪ A hátrányos helyzetű, elszegényedő lakosságréteg aránya növekszik; ▪ Foglalkoztatási lehetőségek további szűkülése; ▪ A térségben jelenlévő, begyűrűző multinacionális vállalatok érdekérvényesítő-, versenyképességének növekedése; ▪ A mezőgazdasági termékek piacának átrendeződése, a hagyományos stratégiai termékek iránti kereslet csökkenése; ▪ Állami, EU forráshiány miatt elmaradó, késő fejlesztések.

A fenti adottságok az alábbi stratégiai irányok közötti választást teszik lehetővé:

- a) **Váltásorientált stratégia** (a lehetőségeket jelentősen korlátozzák a gyengeségek):
 A meglévő gyengeségek hosszú távon a kistérség fejlődésének akadályaiává válhatnak. Ennek elkerülése érdekében erősíteni kell a szak- és átképzési rendszert a munkáltatók igényeinek megfelelően. A gyengeségek (munkahelyteremtő-, jövedelemtermelő képesség növelése) leküzdése érdekében a kis- és középvállalkozások helyzetét erősíteni, a termelő infrastruktúrákat fejleszteni szükséges. A kistérség adottságainak (természeti-, idegenforgalmi-, valamint szabad

munkaerő) optimális és egyben egyedi hasznosítási formája a natúrpark kialakítása, melynek azonban elengedhetetlen feltétele a szükséges infrastruktúrafejlesztés, a települések rehabilitációja és az egységes térségi marketingmunka.

A ma meglévő infrastruktúra, valamint tömegközlekedési- és szállítási rendszer mindenképpen fejlesztésre szorul. A kistérség ezek nélkül a fejlesztések nélkül nem lesz képes a kínálgzó lehetőségeket kihasználására. Mozgástere ugyanakkor e téren viszonylag szűknek mondható, hiszen a fejlesztések jórészt meghaladják kompetenciáját, így azok elmaradása az irányváltást elkerülhetetlenül szükségessé teszi.

A kistérségi szervezetek közötti együttműködések alacsony/közepes foka nagyban gyengíti a környezet által biztosított lehetőségek hatékonysági fokát. Ebben az esetben a szemléletmódot megváltoztató, aprólékos munkára, a kistérségi, ill. nagyobb területi léptékű együttműködés iránti fogékonyságot javító akciókra (börzék, tréningek, találkozók, projekt szintű együttműködések stb.) lesz szükség.

b) **Offenzív stratégia** (a kistérség erősségei támogatják a lehetőségeket):

Ennek a stratégiának a keretében a kedvező adottságok kihasználása maximálisan megtörténik.

A stratégia ösztönzi a helyi KKV-k fejlesztési tevékenységét és a területi integráció eszközeinek kialakítását is. Olyan típusú mezőgazdasági fejlesztések valósulnak meg, melyek megteremtik az adottságokhoz, a fenntartható fejlesztés elvihez igazodó jövedelmező, versenyképes gazdálkodás feltételeit, alternatív gazdálkodási formák kerülnek előtérbe, növekszik a térségben termelt, feldolgozott helyi termékek száma.

Várhatóan növekedni fog a kistérségbe érkező turisták száma, ehhez azonban fejleszteni szükséges a látnivalókat, attrakciókat, a szükséges vendéglátói infrastruktúrát, valamint meg kell hosszabbítani az idegenforgalmi szezont.

c) **Defenzív stratégia** (a gyengeségek és a veszélyek egymást erősítik):

A kistérség fejlődésének megakadása, sőt visszafejlődése várható abban az esetben, ha a külső feltételek nem javulnak, és a helyi fejlesztések sem valósulnak meg.

A defenzív stratégia ebben az esetben a meglévő előnyök megvédésére irányul: a jelenlegi demográfiai mutatók megtartása, lehetőség szerint javítása elsősorban a helybenmaradás, a betelepülés ösztönzésével, a működő kis- és középvállalkozások támogatása, az infrastruktúra- és a környezeti állapot-, valamint a kistérségi szintű kapcsolatok megőrzése.

Ebben a helyzetben van a legnagyobb szükség a hátrányos helyzetű csoportok felzárkózásának, integrációjának elősegítésére.

d) **Diverzifikált stratégia** (az erősségek kiaknázását külső veszélyek nehezítik):

Ebben az esetben a makrogazdasági tényezők kedvezőtlenül befolyásolják a kistérség versenyképességét.

A diverzifikált stratégia a helyi források maximális kiaknázása és egyéb fejlesztési források bevonása mellett a makrotérségi folyamatok aktív befolyásolását javasolja. Szükséges a helyi humán erőforrás képzettségi szintjének, a kutatási tevékenység növelése, valamint helyi infrastrukturális fejlesztések megvalósítása, ezek által ugyanis a makrotérségi folyamatokban is kedvező változás állhat be. A stratégia az új piaci lehetőségek (öko-, biotermékek) kihasználását teszi lehetővé.

Környezeti szempontból fontos ez esetben a védett természeti területek kiterjedésének növelése, valamint a reális környezetállapot felmérése érdekében a monitoring rendszer kialakítása, fejlesztése.

2.4. Problémafa és célfa

Gazdasági és társadalmi elmaradottság		
Fejletlen helyi gazdaság	Munkahelyek hiánya, humánerőforrás elvándorlása	Kihasztnátlan potenciális természeti, épített és kulturális értékek
Szerény mértékű ipari tevékenység	Munkahelyek megszűnése, újak nem létesülnek	Természeti területek alacsony védettségi, kezelési szintje
Sok, gazdaságtalanul termelő mezőgazdasági kistermelő	Környező fejlett ipari központok elszívó hatása	Turistautak, pihenőhelyek, tanösvények és alpinfrasztruktúra hiánya
Alapélelmiszer-alapanyag előállítás, mely feldolgozatlanul hagyja el a kistérséget	Betanított munkások nagymértékű, három műszakos munkarendben történő, minden napos ingázása	Kevés zöldturizmus szálláshely
Kistermelők nem tudják hol eladni az önfenntartás feletti többletermékeiket	Helyben javarészt önkormányzati alkalmazás és legfeljebb középfokú végzettséggel ellátható munkakörök	Épített értékek szerény védelme
Nincsenek jelentős helyi termékek, eredet-megjelölés	A halmozottan hátrányos helyzetű rétegek számára kevés, alkalmi munkalehetőség	Egységes településkép, -térségmarketing hiánya
Vállalkozói együttműködések hiánya	Felnőttképzések, nyelv- és továbbképző tanfolyamok hiánya	Hagyományos népi mesterségek feledésbe veszése
Szolgáltatások alacsony színvonala	Kevés a helyi és térségi közösségek építését szolgáló rendezvény, program	Értékmentéssel, -őrzéssel, a természeti, épített és kulturális értékek bemutatásával professzionálisan foglalkozó menedzsment szervezet hiánya
Turisztikai szolgáltatások nagyobb részt alacsony színvonala, szervezetlensége		Az értékeket koncentráltan bemutató hely hiánya

ÁLTALÁNOS CÉLKITŰZÉS	Az életminőség javítása a fenntartható vidékfejlesztés alapelveinek figyelembe vételével			
STRATÉGIAI CÉLKITŰZÉSEK	A gazdaság fejlesztése, a több lábon állást elősegítő gazdasági szerkezet kialakulásának elősegítése	A helyi humán erőforrás fejlesztése, munkaerőpiaci követelményeknek való megfeleltetése	A természeti, épített és kulturális örökség megőrzése és fejlesztése	A helyi identitástudat megerősítése
RÉSZCÉL- KITŰZÉSEK	A mezőgazdasági földhasználat racionalizálása, alternatív termelési formák elterjesztése	Szakképzési rendszer fejlesztése	A természeti értékek részletes felmérése	Települési helytörténeti értékek összegyűjtése, publikálása
	Az erdőgazdálkodásban az ökológiai, rekreációs szempontok figyelembevételének erősítése	Felnőtt-, továbbképzések és nyelvi képzések elterjesztése	A természeti környezet fejlesztése, helyreállítása, bemutatása	A helyi közösségek építését szolgáló programok szervezése
	A feldolgozást, piacra jutást segítő tevékenységek fejlesztése	Vállalkozói készségek fejlesztése, ismeretek bővítése	Az épített környezet fejlesztése, rehabilitációja, a települések egységes arculatának kialakítása	A települések által közösen szervezett rendezvények kibővítése, fejlesztése
	Eredet-megjelölés kidolgozása, bevezetése, a helyi termékek elárusítóhelyeinek létrehozása, fejlesztése	A turisztikai szolgáltatásokhoz kapcsolódó szakismeretek elterjesztése	A népi hagyományok, mesterségek összegyűjtése, szervezett formában történő bemutatása, oktatása	Közös kistérségi logó elkészítése, egységes térségmarketing
	A turisztikai szolgáltatások színvonalának emelése, programcsomagok létrehozása	A képzések intézményi rendszerének, háttér infrastruktúrájának fejlesztése	Az értékeket megőrző, fenntartó és bemutató munkaszervezet, bemutató-gazdaság fejlesztése	
	A szállás- és vendéglátóhelyek mennyiségi és minőségi fejlesztése			
	Vállalkozói együttműködések-, beszerzési, termelési és értékesítési szövetkezetek létrehozásának ösztönzése			

2.5. A térség jövőképe

Hosszú távú jövőkép:

A Bakonyalja térség hosszú távú célkitűzése az olyan *optimális vidéki élettér megteremtése*, amely belső és külső erőforrásainak fenntartható kihasználása mellett demográfiai, gazdasági, humán és környezeti adottságainak kedvező irányban történő változásával/változtatásával, illetve a folyamatok visszahatásával érhető el.

Középtávú jövőkép:

A Bakonyalja térség középtávú jövőképe az itt élők jövedelemviszonyának biztonságossá, kiegyensúlyozottá tétele munkahelyteremtéssel, bővítéssel a kistérség kedvező adottságainak kihasználásával, ugyanakkor megőrzésével.

2.6. A térség átfogó és specifikus céljai a 2006-2008. közötti időszakra

Átfogó célkitűzés:

A helyi lakosság életminőségének, életkörülményeinek, jövedelmi helyzetének javítása a kistérség népességmegtartó képességének növelésével párhuzamosan a fenntartható vidékfejlesztés szellemiségében.

Specifikus célkitűzések:

- ◆ a helyi gazdaság fejlesztése, a több lábbon állást elősegítő gazdasági szerkezet kialakulásának elősegítése,
- ◆ a helyi humán erőforrás fejlesztése, munkaerőpiaci követelményeknek való megfeleltetése,
- ◆ a természeti, épített és kulturális örökség megőrzése és fejlesztése,
- ◆ a helyi identitástudat megerősítése.

2.7. A prioritások és intézkedései vázlatos ismertetése

(az intézkedések részletes bemutatását a 2. sz. melléklet tartalmazza)

Fejlesztési prioritások:

A térségi szereplők jövedelemtermelő- és versenyképessége hosszú távon biztosított legyen a fejlesztések következtében.

A természeti környezet megőrzése amellet, hogy a térség turisztikai funkciói is megfelelő módon érvényesüljenek.

A helyi értékek - természeti, épített, kulturális - komplex csomaggá fejlesztése, szervezése (mennyiségi és minőségi tekintetben egyaránt).

Intézkedések, alintézkedések vázlatos bemutatása:

1. Intézkedés: A „bakonyaljai barangoló” útvonal-, valamint a hozzá kapcsolódó háttér létesítmények kialakítása, fejlesztése

1.1. Programok, szolgáltató helyek, természeti és épített értékek, hagyományok részletes felmérése, leltár készítése, ennek alapján a „bakonyaljai barangoló” potenciális útvonalának meghatározása, tanulmányterv készítése

1.2. Az útvonal környezetének (tanösvény, tábla, pihenőhelyek) kialakítása.

2. Intézkedés: Térségi programok létrehozása, kialakítása szervezett formában a „bakonyaljai barangoló” útvonal mentén

2.1. A programok létrehozásának támogatása, infrastrukturális fejlesztése

- 2.2. A natúrpark koncepció szellemiségéhez illeszkedő bemutató gazdaság(ok) létrehozása, fejlesztése
- 2.3. A lovas- és horgász programok, valamint a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése

3. Intézkedés: A „bakonyaljai barangoló” útvonal-, és programcsomag megfelelő minőségi hátterét biztosító szuprastruktúrák kialakítása és minőségi fejlesztése

- 3.1. A kereskedelmi vendéglátó-, szállásadó helyek szolgáltatási színvonalának térség-specifikus fejlesztése
- 3.2. A helyi termékeket, régi mesterségeket bemutató és árusító többfunkciós létesítménylétrehozása
- 3.3. A helyi termékek bemutatathatóságát, értékesíthetőségét javító hozzáadott értéknövekedéssel járó fejlesztések, az eredet-megjelölés rendszerének kidolgozása és kialakítása

4. Intézkedés: A „bakonyaljai barangoló” útvonal népszerűsítése, értékesítése érdekében végzett marketing- és kommunikációs tevékenységek támogatása

- 4.1. A potenciális célcsoport tájékoztatása a helyi programokról, szolgáltatásokról
- 4.2. A helyi termékek kistérségen kívüli értékesítését szolgáló tevékenységek támogatása

2.8. A stratégia elemeinek összhangja, az intézkedések illeszkedése

A tervezés során alapvető szempont volt, hogy a különböző stratégiai elemek egymásra logikusan építkezzenek, kiegészítsék, egymás hatását erősítsék a megvalósítás során, illetve azt követően.

A térségi helyzetfeltárás és az abból leszűrt SWOT elemzés és stratégia a térség valós problémáit és fejlesztési lehetőségeit mutatja be. Ez alapján került felvázolásra a problémafa, majd a célkitűzések hierarchikus rendszere. A meghatározott intézkedések, melyek a kistérség lehetséges komplex turisztikai irányú fejlesztéseit foglalják össze reményeink szerint a célok, jövőkép megvalósulást szolgálják. Az intézkedések az átvitt értelemben „bakonyaljai barangoló” útvonalnak nevezett kínálati csomag felépítését szolgálják, annak szükséges részelemeinek fejlesztését teszik lehetővé.

2.9. A stratégia illeszkedése a korábban illetve jelenleg zajló, valamint tervezett fejlesztési programokhoz, projektekhez

A korábban bemutatott térségi fejlesztési programok, projektek alapvetően a már korábban meghatározott fejlesztési irányok vonalán haladnak, annak valamely részterületét érintve adnak kicsit hozzá az egészhez. A vidékfejlesztési tervben leírt és megvalósítani kívánt célok szintén a komplex fejlesztési tervben meghatározott irányokhoz illeszkednek. Az illeszkedés kimutatható a célok, prioritások meghatározása, valamint az egyes intézkedések szintjén, például az alapvető turisztikai infra-, szuprastruktúra fejlesztése és a már korábban megvalósított ilyen irányú fejlesztések között (táblarendszer, digitális adattár, kiadványok).

III. A HELYI VIDÉKFEJLESZTÉSI STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSA

3.1. Intézményépítés

Az akciócsoport, azon belül az egyes szervek személyi és tárgyi feltételei, kapcsolatrendszerei alkalmasak a vázolt program lebonyolítására.

Az akciócsoport szerveinek tevékenységét, feladat- és hatásköreit, emberi erőforrásait és kapcsolatrendszerét az alábbi táblázat tartalmazza:

	Tevékenység	Feladat- és hatáskör	Emberi erőforrás	Kapcsolatrendszer
Akciócsoport	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szervei megválasztása, kialakítása ▪ A HVT megvalósítása ▪ Ülésezés 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A vezető szervezet megválasztása ▪ A HBMB tagjainak megválasztása ▪ A gesztorszervezet kijelölése ▪ A HVT kialakítása ▪ A pályázati anyag elfogadása ▪ Szakmai munkacsoportok kialakítása, szakértők meghívása ▪ A többi szerv munkájának felügyelete, arról írásos és szóbeli beszámoló elfogadása az ülésein ▪ A konzorciumi szerződésben foglaltak betartása, betartatása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A 19 önkormányzat-, ill. önkormányzati társulás ▪ A 12 gazdasági szervezet, ill. egyéni vállalkozó, és ▪ A 4 civil szervezet 1-1 fő képviselője 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az önkormányzatok esetében már létező napi informális kapcsolat ▪ Az összes tag között: <ul style="list-style-type: none"> - a vezető szervezet által koordinált, a gesztor szervezet által bonyolított rendszeres elektronikus és írásos levelezés - negyedévente összehívott ülés – személyes kapcsolat - negyedévente kiküldött nyomtatott hírlevél
Vezető szervezet	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az akciócsoport képviselete, vezetése, munkájának irányítása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Képviselője az akciócsoport és egyben a HBMB elnöke ▪ A konzorciumi szerződés által létrejött társaság teljes körű képviselete ▪ Támogatási szerződés megkötése az Irányító Hatósággal ▪ Az akciócsoport ügyeiben való eljárás, intézkedés ▪ Az akciócsoport összehívása ▪ A gesztorszervezet tevékenységének ellenőrzése, negyedéves beszámolóinak ellenjegyzése ▪ A HVT megvalósulást dokumentáló beszámoló jelentések benyújtása az Irányító Hatóság számára ▪ Kommunikáció irányítása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 fő képviselő ▪ A KTKT munkaszervezete 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A KTKT tagjaival napi informális kapcsolat ▪ Az összes taggal: a gesztor szervezet által bonyolított levelezés, valamint rendszeres üléseken személyes kapcsolattartás ▪ Belső kommunikáció: tájékoztató kiadvány, fórumok, hírlevél, honlap ▪ Külső kommunikáció: tájékoztató kiadvány, médiaszereplés, honlap, záró konferencia

Gesztor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az akciócsoport munkájának, a HVT megvalósításának operatív és adminisztratív előremozdítása, lebonyolítása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A HVT és a pályázati rendszer belső és külső kommunikációjával összefüggő operatív feladatok ellátása ▪ A helyi pályázati rendszer kialakításával és működtetésével kapcsolatos operatív feladatok elvégzése ▪ Az akciócsoport és a HBMB titkári feladatainak ellátása ▪ Munkájáról negyedéves szakmai és pénzügyi beszámoló készítése a gesztorszervezet vezetője és az akciócsoport részére ▪ Szerződést kötése az MVH-val 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szakmai kuratórium ▪ 2 fő alkalmazott 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az akciócsoport és a vezető szervezet kapcsolatrendszerének, kommunikációjának szervezése és bonyolítása
HBMB	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szakmai döntés előkészítés az MVH-felé ▪ A HVT egészének nyomon követése 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A HVT kialakítása ▪ A helyi pályázati rendszer feltétel rendszerének jóváhagyása ▪ A helyi pályázatok döntés előkészítése ▪ A HVT megvalósításának nyomon követése ▪ Az akciócsoport üléseinek előkészítése, a napirend, az előterjesztések kialakítása ▪ Tevékenységéről negyedéves szakmai beszámoló készítése az akciócsoport számára 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 5 fő, a közszférát képviselő tag ▪ 6 fő, a vállalkozói szférát képviselő tag ▪ 2 fő, a civil szférát képviselő tag 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A közszféra esetében napi informális kapcsolattartás ▪ Az összes tag között a gesztorszervezet által bonyolított levelező rendszer, személyes és telefonos kapcsolattartás
Szakmai munkacsoportok	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szakmai kérdésekben az akciócsoport és a HBMB munkájának segítése, döntései előkészítése 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A HVT megvalósítása során felmerült konkrét feladatok, problémák megvalósításának, megoldásának szakmai előkészítése, előterjesztése az akciócsoport/ a HBMB részére 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az akciócsoport tagjai közül választott munkacsoport tagok, igény esetén helyi szakértőkkel kiegészülve 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az akciócsoport- és HBMB tagok kommunikációs csatornáinak használata ▪ Szakértők esetében a gesztorszervezet közvetítő szerepe

3.2. Kommunikációs terv

A gesztor szervezet az akciócsoport tagokkal együttműködve a következő kommunikációs tevékenységek szervezését és végrehajtását kívánja elvégezni a program sikeressége érdekében:

- A) A program kistérségi indulásakor tájékoztató kiadvány készítése az alábbi tartalommal:
 Általános információk az AVOP Leader+ programról, intézkedésről,
 A helyi vidékfejlesztési terv ismertetése,
 A helyi pályáztatás feltételrendszerének ismertetése,
 A pályázati szaktanácsadással kapcsolatos információk, stb.
- B) A program zárásakor tájékoztató kiadvány készítése az alábbi tervezett tartalommal:
 A helyi vidékfejlesztési terv intézkedésrendszerével kapcsolatos tapasztalatok,
 A helyi pályáztatással kapcsolatos tapasztalatok,
 Jövőbeni tervek a Leader típusú fejlesztésekkel kapcsolatban.
- C) Hírlevél készítése és eljuttatása a célcsoporthoz negyedévente az aktualitásokkal
- D) A Bakonyalja Akciócsoportot jelképező logó elkészítése
- E) Öt nyilvános fórum megszervezése és lebonyolítása a kistérségben településcsoportonként
- F) A Bakonyalja Akciócsoport hivatalos honlapjának elkészítése – a meglévő térségi portálokhoz kapcsolódva – a mindig aktuális információkkal, a honlap karbantartása, frissítése a program ideje alatt
- G) A helyi, megyei médiákban való rendszeres megjelenés, fizetett hirdetések a pályázatok megjelenésekor
- H) A gesztor szervezet rendszeres ügyfélszolgálati tevékenységet végez, szaktanácsadással segíti a hatékony tájékoztatást

Kommunikációs elem a fentiek szerint	A	B	C	D	E	F	G	H
Programidőszakok								
2006. 04-06.								
2006. 07-09.								
2006. 10-12.								
2007. 01-03.								
2007. 04-06.								
2007. 07-09.								
2007. 10-12.								
2008. 01-03.								
2008. 04-06.								
2008. 07-09.								
2008. 10-12.								

3.3. Adminisztrációs és ellenőrzési feladatterv

A gesztor szervezet a HBMB titkársági feladatainak ellátása mellett alapvetően felelős a helyi vidékfejlesztési tervben megfogalmazott célok megvalósításáért, a rendszer működtetésért. Feladatai az azok elvégzését biztosító alapvető személyi, technikai, iroda feltételek programidőszak alatti biztosításán túl az alábbiakra terjednek ki:

- A) A helyi vidékfejlesztési terv megvalósítását segítő dokumentumok elkészítése: ügyviteli rend, szervezeti- és működési szabályzat, iratkezelési kézikönyv, szerződések és munkaköri leírások, eljárásrend
- B) Pályázati dokumentumok elkészítése
- C) Külső-belső kommunikáció szervezése, bonyolítása (térsgégi célcsoport, más térségek, MVH)
- D) Pályáztatás és pályázatkezelés (a pályázatok meghirdetése, befogadás, regisztráció, formai-tartalmi értékelés, hiánypótlás, értesítések kiküldése, adatszolgáltatás)
- E) Az akciócsoport és HBMB üléseinek szervezése, titkársági feladatok ellátása (ülés előkészítés, jegyzőkönyvvezetés, egyéb dokumentációk elkészítése, jelentések, beszámolók)
- F) Ügyfélszolgálati tevékenység ellátása, tanácsadás
- G) Helyszíni ellenőrzések (előzetes, közbeneső, utólagos), nyomon követés, monitoring, értékelés

A feladatok ütemezése:

Feladat típusa	A	B	C	D	E	F	G
Programidőszakok							
2006. 04-06.							
2006. 07-09.							
2006. 10-12.							
2007. 01-03.							
2007. 04-06.							
2007. 07-09.							
2007. 10-12.							
2008. 01-03.							
2008. 04-06.							
2008. 07-09.							
2008. 10-12.							

3.4. Pénzügyi terv

A HVT tevékenységenként, intézkedésenként és évenként részletezett pénzügyi tervét, forrástábláját az adatlap 4. sz. melléklete tartalmazza. Ebből látható, hogy az 1. intézkedés – mely a továbbiak alapját adja – megvalósítását a jelölt forrásnagyságban és összetételben a támogatási szerződések megkötését követően, 2007-re tervezzük. A 2. és 3. intézkedés esetében a megvalósítás, a kifizetések szintén 2007-ben indulnak, és várhatóan áthúzódnak 2008-ra is. A 4. intézkedés tevékenységeinek végrehajtására – az előzőek megvalósulása után – főként 2008-ban kerül sor.

IV. A BAKONYALJA VIDÉK FEJLESZTÉSI TERVÉNEK LEADER-SZERŰSÉGE

Partnerség elve: a Bakonyalja akciócsoportban és Helyi Bíráló és Monitoring Bizottságban a különböző érdekcsoportok kistérségben betöltött szerepük, erejük szerint képviselik magukat. A kistérségben önmagában új típusú kezdeményezésnek tekinthető, hogy a három terület egy közösen kidolgozott és kidolgozott program megvalósítására ilyen szinten, viszonylag hosszú távon, rendszeresen és szükségszerűen együttműködjön. A helyi vidékfejlesztési terv célkitűzéseinek, intézkedéseinek optimális megvalósulása egyformán érdeke mindhárom célterületnek (önkormányzati, gazdasági, civil). A megvalósítás alatti együttműködés közép-, hosszú távon további együttműködések, partnerségi kapcsolatok generálója lehet. Továbbá fontos szerepe van egymás megismerésében, a közös gondolkodás és cselekvés során a szereplők hozzáállása, térséget illető gondolkodásmódjának változásában, a térségi identitástudat erősödésében.

Innovativitás, újszerűség a programban: A korábbi kistérségi projektek kidolgozása és megvalósítása során is alapvető szempont volt, hogy azok egy nagy egész részeként egymást kiegészítsék, erősítsék. Azonban eddig nem volt arra lehetőség, hogy a különböző fejlesztések ennyire komplex módon, térben-időben koncentráltan alkossanak egy hatékonyan működő egészet. A Bakonyalja vidékfejlesztési tervének innovatív jellege megmutatkozik – a korábban említett partnerségen túl – abban is, hogy az intézkedések rendszere bár szerteágazó, mégis egy vezérfonalra felfűzött („bakonyaljai barangoló”) egységes szemlélet szerint rendezett, egymáshoz kapcsolódó, egymást kiegészítő helyi programcsomagot alkotnak. Reményeink szerint az intézkedések megfelelően tág keretet biztosítanak a térség adottságaira épülő, alapelveknek megfelelő projektek végrehajtására.

Térség-specifikusság: A kidolgozott intézkedés rendszer alapvetően a térségi erősségekre és a korábban ki nem használt, vagy kevésbé kihasznált lehetőségekre épít. Tehát a „bakonyaljai barangoló” útvonal alapjai: a jó állapotú természeti adottságok (sajátos arculatú táji kettőség, élőhelyek, kúriák, emlékházak, stb.), a térséget hagyományosan fémjelző „termékek” (ló, bor, vadon élő állatok, kultúra), valamint az ezekhez kapcsolódó szolgáltatási háttér.

Kommunikáció: A helyi vidékfejlesztési program megvalósítása során meglehetősen nagy hangsúly helyeződik a belső és külső kommunikációra. A belső kommunikáció elsődleges célja, hogy a partnerek ismerjék egymást, hatékony legyen a rendszer működése. A külső kommunikáció legfontosabb célja, hogy a térségi szereplők ismerjék és optimálisan kihasználják a programban rejlő lehetőségeket. A gesztor szervezet ezért már az igények felmérésekor, a terv összeállításánál és természetesen a megvalósítás során is kellő hangsúlyt fektetett/fektet majd a megfelelő minőségű tájékoztatásra az esélyegyenlőségi szempontokat is figyelembe véve.

A külső kommunikáció további célja a korrekt tájékoztatás, a tapasztalatok megosztása, melyek részei lehetnek a régiós, országos hálózatépítésnek.

Alulról építkezés, közösségi részvétel: A Leader programok egyik legfontosabb alapelve ez, melyre a Bakonyalja tervezőcsoport szintén nagy hangsúlyt fektetett. Meggyőződésünk, hogy a lakosság, vállalkozó kedvűek, önkormányzatok, civilek kizárásával nem lehet ilyen típusú programokat hatékonyan megvalósítani. Ezért a tervező csapat már az első forduló idején lakossági-települési, polgármesteri, vállalkozói fórumokat szervezett, ahol a fejlesztési elképzelések, problémák feltárása volt a fő cél. A terv készítése rendszeresen az akciócsoport tagokkal egyeztetve zajlott.

Kiegészítő jelleg és kiterjedtség: Vidékfejlesztési tervünk intézkedéscsomagjának kb. 90%-a nem támogatható más hazai, uniós forrásokból. A fennmaradó 10% az egyes alintézkedés részeként szerepel, mint például a kereskedelmi, idegenforgalmi szolgáltatás színvonal növelése érdekében végzett fejlesztések. Ezek azonban a csomag komplexitását tekintve kihagyhatatlanok, a terv egész jövedelemtermelő cél jellegét, valamint a további fejlesztések alapját képezik.

A program kiterjedtségét tekintve: a tervezett projektek száma minimum 32 db.

V. TAPASZTALATOK, EREDMÉNYEK, HATÁSOK ÉS FENNTARTHATÓSÁG

5.1. A tervező csoport eddigi tapasztalatai

A tervezés során szerzett tapasztalatok közül az alábbiak szolgálnak tanulsággal a megvalósítás időszakára:

- A KKV-k pályázat-, projektmenedzselési tudásában mutatkozó hiányosságok.
- Számos jó fejlesztési ötlet, vagy már megvalósult fejlesztés egy-egy szervezet esetében, melyek azonban egymástól elszigetelve léteznek.
- A térségi szereplők, potenciális célcsoport, akciócsoport tagok némelyikében tapasztalható pesszimista hozzáállás az uniós fejlesztési forrásokkal kapcsolatban, mely részben információ- és tapasztalathiánynak tudható be.

Az említett tapasztalatok arra „tanítják” a menedzsmentet, hogy a belső és külső kommunikáció, tájékoztatás szerepe elengedhetetlen a hatékony megvalósítás érdekében.

5.2. Szinergiák, katalizátor hatás az intézkedések kapcsán

A „bakonyaljai barangoló” útvonal létrehozásához a megfogalmazott intézkedések mindegyik elemének megvalósítására szükség van. Hiszen egy jól felépített programcsomagnak kötelező eleme a kellemes szállás, étkezés, szabadidő-eltöltés, stb., ráadásul mindennek valamiben különlegesebbnek, másabbnak, specifikusabbnak kell lennie az értékesíthetőség miatt.

Az intézkedéselemek együttes hatása tehát a komplett, bakonyalja térségre jellemző programcsomag működőképese állapot. Természetesen fontos, hogy az egyes elemek együtt életképesek, gyakorlatilag egymást szolgálják, támogatják, illetve működőképese állapotuk esetén további elemek bevonását, megjelenését is jelentik (például egy következő vállalkozó új típusú, de illeszkedő programot fejleszt, vagy a térségbe érkező többletbevétel, a résztvevő szervezeteknél jelentkező jövedelemnövekedés hatása más szolgáltatóknál is megmutatkozik). A hozzáadott értéknövekedésből adódó jövedelemnövekedés általában véve pozitív hatással lesz a térségre, hiszen az életkörülmények, az életminőség javulását eredményezik.

5.3. Kockázati tényezők

A program megvalósíthatóságát a következő tényezők veszélyeztethetik:

- A menedzsment (vezető szervezet, gesztor, HBMB) működésképtelensége, sorozatos hibák elkövetése, rossz döntések sorozata;
- Rossz belső és külső kommunikáció (nem hatékony, nem meggyőző);
- Olyan gazdasági, jogi, társadalmi változások bekövetkezése, mely/melyek hatására az innovatív, pályázási kedv csökken a térségben;
- Ugyanezen hatások akadályozzák, nehezítik az egyes térségi projektek megvalósítását, fenntartását.

5.4. Várható eredmények és hatások

A helyi vidékfejlesztési terv intézkedéseinek megvalósulásával várhatóan közvetlen **output**ként 60 db helyi pályázat kerül benyújtásra, ebből 44 db sikeres pályázati projekt születik, melyek közül 25 db-ot vállalkozások, 6 db-ot önkormányzatok és 13 db-ot civil szervezetek valósítanak meg. A benyújtott pályázatokból várhatóan – az igényelt pályázati összegektől függően – minimálisan 32 db-, becsléseink szerint 44 db projekt támogatható.

Tervezett eredményként a terv megvalósításának keretén belül:

- ⇒ a nem beruházás jellegű fejlesztések száma 35 db,
- ⇒ a beruházás jellegű projektek száma 19 db,

- ⇒ a nem jövedelemtermelő projektek száma 24 db,
- ⇒ valamint a jövedelemtermelő projektek száma 28 db.

A támogatott tevékenységek által megőrzött és létrehozott munkahelyek száma várhatóan 16 (részletezve a 3. számú mellékletben).

Gazdasági hatás: A „bakonyaljai barangoló” útvonal részeként olyan agrár-, turisztikai-, egyéb terület- és vidékfejlesztési kis projektek valósulnak meg összehangolt formában, melyek gazdasági hatása egyrészt megmutatkozik a térségi szolgáltatások mennyiségi és minőségi paramétereinek növekedésében, az egységes megjelenés megteremtésében, valamint a fejlesztést végrehajtó szervezetek, közvetett módon a települési önkormányzatok, más termelők, szolgáltatók jövedelemszintjének növekedésében. A szereplők közt kialakult együttműködések, a beruházások további fejlesztéseket generálnak.

Társadalmi hatás: A közös gondolkodás, tervezés és végrehajtás következtében kialakult és megszilárdult együttműködések száma nő.

A tőkehiány miatt hátrányos helyzetben lévő szervezetek/személyek esélyei megteremtődnek illetve növekednek a fejlesztések következtében.

A kedvezőbb élet- és foglalkoztatási körülmények csökkentik az elvándorlás mértékét, vonzóvá teszik azt a betelepülni szándékozók számára, így a demográfiai mutatók kedvezőbbé válnak.

Környezeti hatás: A háttér infrastruktúra fejlesztésével zöldfelület növekedés, a generált fejlesztésekkel rendezettebb, gondozottabb településkép érhető el.

A turisztikai leltár elkészítése után meghatározott „barangoló” útvonal mentén végrehajtott fejlesztések kb. 70%-a érinti és gyakorol kedvező változást a térség épített környezetére. Ez konkrét felújítást, csinosítást, korszerűsítést jelent. Azonban az agrár-, turisztikai-, terület- és vidékfejlesztések hosszú távú hatásaként – a jövedelmek növekedésével – jelentkeznek további önkormányzati, gazdasági és civil szféra felőli beruházások.

5.5. A program eredményeinek fenntarthatósága

Gazdasági: A helyi kis projektek egy része jövedelemtermelő beruházásként képes lesz ön maga fenntartására, amennyiben a programcsomag egésze piaci bevezetése jól sikerül. A nem jövedelemtermelő beruházások, soft projektek esetében a programcsomag egészének húzóerejében bízunk.

Társadalmi: A helyi vidékfejlesztési terv intézkedéseivel együtt térségi szinten támogatott, optimális esetben annak eredményei is társadalmi elfogadásra kerülnek (adottságokra épül, széles célcsoport számára kedvező hatást gyakorol, a közvetlenül nem érintettek is profitálhatnak). A különböző társadalmi csoportok, érdekszférák közös együttműködésével, bevonásával alkalmas a csoportok közötti távolságok csökkentésére, a hátrányos helyzetűek felzárkóztatására, integrációjára.

Környezeti: A fejlesztések megvalósításánál (már a pályázatok kiírásánál) alapfeltétel a természeti és épített környezet megóvása, az arra gyakorolt minimum semleges, de inkább jótékony hatás elérése. A kistérség hosszú távon gondolkodik ezen erősségében, tehát annak rombolása nem érdeke. A tervezett fejlesztések fenntartható módon igyekeznek hasznosítani természeti, építet értékeinket.

Intézményi: A „bakonyaljai barangoló” programcsomag közép- és hosszú távú működőképességét alapvetően meghatározza, hogy a felállást követően annak összefogása, szervezése milyen össz-intézményi háttért kap (az egyes helyi projektek esetében a kedvezményezett érdeke). Várhatóan önmagától működőképes lesz a hatékony marketing és értékesítési munka következtében (például

bekerül a köztudatba, a turisztikai információs irodák kínálatába, stb.). Továbbá a megvalósítás során kialakult szervezeti forma megszilárdulhat és biztosítja a stabil intézményi háttérrel.

5.6. Horizontális szempontok érvényesülése

Esélyegyenlőség megvalósulása a tervezés és megvalósítás során:

A térségben főként munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok (cigányság, fiatalok és nők) programban való részvétele és ezen keresztül esélyeik javítása alapvető szempont.

Ezért az őket képviselők nagy arányban csatlakoztak az akciócsoportokhoz (roma kisebbségi önkormányzat, fiatal vállalkozók) és aktívan részt vettek a tervezési folyamatban.

Természetesen az intézkedések célcsoportjaként is mindenütt szerepelnek, különös hangsúllyal építünk projektjeikre például a roma kisebbség esetében a 2.1. és 3.2. számú intézkedéseknél (roma kistérségi szintű rendezvények, régi mesterségek, hagyományok bemutatása).

A helyi vidékfejlesztési terv elképzeléseinek megvalósítása által helyi új munkahelyek, kiegészítő munkalehetőségek jönnek létre, meglévők válnak hosszabb távon biztosítottá, így a *fiatalok* számára optimálisabban élhető vidéki tér teremthető. A munkalehetőségen túl kedvezőbb települési infrastruktúra, magasabb színvonalú programok, kikapcsolódási lehetőségek, szolgáltatások válnak elérhetővé.

A fejlesztések megvalósulásával teremtett és megőrzött munkahelyek nagy része szándékaink szerint a *nők* számára kedvez (mivel a nők számára jelenleg elérhető térségi munkahelyek száma alacsony, a férfiak itt előnyben vannak), mivel egy része otthonról, egy része félmunkaidőben elvégezhető, más része pedig kifejezetten jobban igazodik a női munkavállalói képességhez (vendéglátás, turisztika, és aprólékos, adminisztratív tevékenységek, stb.).

A kistérség néhány települése *romák* által koncentráltabban lakott, itt nagy valószínűséggel megvalósulnak olyan projektek, melyek a roma kultúra és ezzel együtt a lakosság hagyományait elevenítik fel és integrálják a települések életébe. A népi hagyományok és mesterségek felmérésével és bemutatásával a paraszti- és a cigány kultúra egymás mellett, együtt válik megismerhetővé.

A fejlesztések által létrejövő munkalehetőségek a roma népesség számára is nyitottak, ill. a fejlesztések hatásai jövedelmi viszonyaikban is kedvező hatásokat eredményezhetnek.

Környezeti szempontok: A megvalósuló fejlesztések mindegyike környezetbarát, tájba illő és harmonizál a fenntartható fejlődés alapelveivel. A természeti- és a települési környezet gondozottabbá, a tanösvények, pihenőhelyek – és velük együtt a szükséges infrastruktúra (hulladékgyűjtők, illemhelyek) – kialakításával koncentráltabbá válik, és egyben csökken a környezet terhelése.